

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

*Konserwacja parkietu w pomieszczeniu nr P.2.012
tzw. Saloniku Artystycznym,
zlokalizowanym na I kondygnacji zachodniego skrzydła
w Pałacu Izraela Poznańskiego, siedziby głównej Muzeum Miasta Łodzi,
ul. Ogrodowa 15, 91- 065 Łódź.*

Autor dokumentacji:

mgr Luiza Milewska

konserwator dzieł sztuki

nr dyplomu 1400/98378/2005

SPIS TREŚCI DOKUMENTACJI PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI.....	3
2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE.....	4
3.0. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI.....	6
4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.....	7
5.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – projekt konserwatorski	13
6.0 PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.....	13
7.0 ZALECENIA DLA UŻYTKOWNIKA – program opieki profilaktycznej.....	16

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

A/46 (dawny nr A/16) z 20. 01. 1971

NR REJESTRU ZABYTKÓW

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: parkiet taflowy drewniany w pomieszczeniu ekspozycyjnym, tzw. Saloniku Artystycznym nr P.2.012 w dawnym Pałacu Izraela K. Poznańskiego, obecnie Siedzibie Muzeum Miasta Łodzi.

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA: projekt wnętrz pałacowych wg architekta Adolfa Zeligsona.

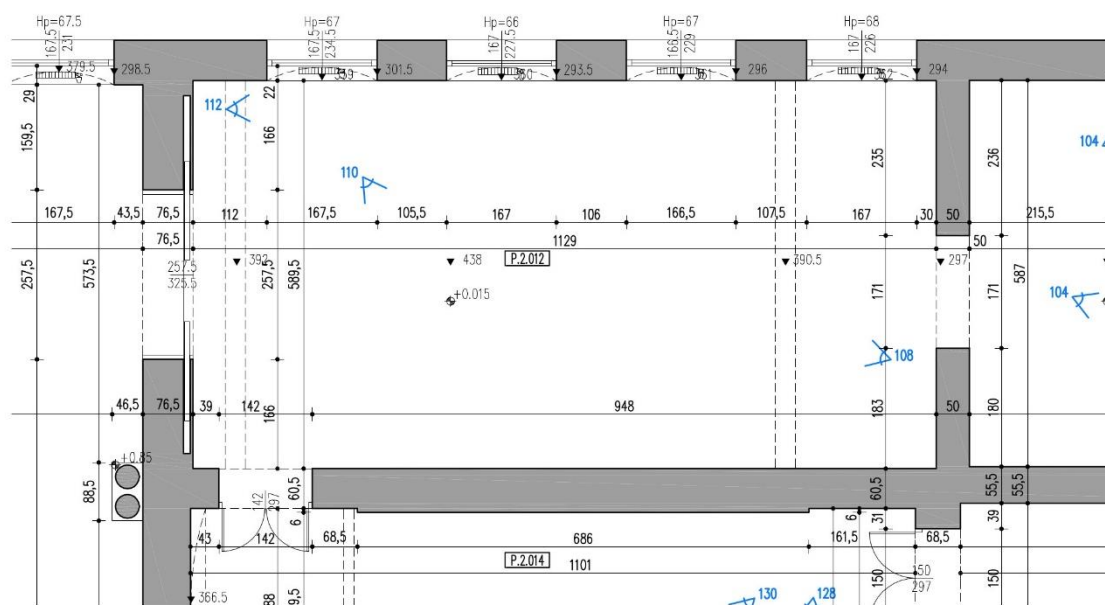
DATOWANIE: ok. 1901-1903 r.

LOKALIZACJA/MIEJSCE: Pałac I. K. Poznańskiego, ul. Ogrodowa 15, 91-065 Łódź.

WŁAŚCICIEL/UŻYTKOWNIK: Muzeum Miasta Łodzi, ul. Ogrodowa 15, 91-065 Łódź.

MATERIAŁY I TECHNIKA ORYGINAŁU: parkiet wykonano jako kompozycję geometryczną złożoną z modułów dekoracyjnych, ujętych bordiurą biegnącą wzdłuż ścian. Centralną część pomieszczenia tworzy regularny układ powtarzalnych pól parkietowych wykonanych z drewna dębowego oraz mahoniowego.

WYMIARY: długość 1129cm, szerokość 589,5cm, powierzchnia: 66,55m²

Rys.1_Arta Spółka z o.o. styczeń 2016r.

1.2. DANE O REALIZACJI KONSERWATORSKIEJ

ZLECENIODAWCA: **Muzeum Miasta Łodzi, ul. Ogrodowa 15, 91-065 Łódź.**

AUTOR PROGRAMU PRAC: **ATLANT, mgr Luiza Milewska, ul. Dojazd 4A/39, 87-100 Toruń, nr dyplomu 1400/98378/2005.**

1.3. DANE O DOKUMENTACJI

LICZBA: **STRON 16, FOTOGRAFII 12, RYSUNKI 3**

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA:

1. EGZ. **Muzeum Miasta Łodzi, ul. Ogrodowa 15, 91-065 Łódź.**
2. EGZ. **Atlant Luiza Milewska, ul. Dojazd 4A/39, 87-100 Toruń**

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

.....

Pałac Izraela Poznańskiego w Łodzi, obecnie siedziba Muzeum Miasta Łodzi, to dawna rezydencja rodziny Poznańskich, potentatów finansowych Królestwa Polskiego końca XIX wieku. Wzniesiona w latach 1877-1903r. znajduje się w północnej części miasta, w bliskim sąsiedztwie dawnych budynków fabrycznych i domów robotniczych.

W 1877r. Izrael Kalmanowicz Poznański zakupił narożny piętrowy dom na zbiegu ulic Ogrodowej i Stodolnianej (obecnie ul. Zachodniej) wraz z wolno stojącymi zabudowaniami – farbialnią, drewnianymi budynkami gospodarczymi, budynkiem dawnego browaru oraz rzeźni, placem i ogrodem. Pałac, w miarę osiągniętych ekonomicznych sukcesów Izraela K. Poznańskiego, przekształcał się i rozbudował do monumentalnej rezydencji pałacowo – ogrodowej. Powstawał etapami, a z biegiem lat zmieniał swój wygląd oraz użytkowników. Pierwszy projekt sporządził Hilary Majewski w 1888 roku, jednak za życia architekta nie został on zrealizowany z powodu błędów w obliczeniach konstrukcji dachów, a w związku z tym braku pozwolenia na budowę. Stał się on jednak pierwowzorem późniejszych wersji, do dziś zachowanych fragmentami. Kolejne projekty autorstwa Juliusza Junga oraz Dawida Rosenthala, były jego modyfikacją, a rysunek Majewskiego stanowił program użytkowy, który w zasadzie nigdy zasadniczo nie został zmieniony. Transformacje dotyczyły jedynie charakteru i wielkości wnętrz oraz ich usytuowania.

Rok po śmierci I.K. Poznańskiego w latach 1901-1903 rozpoczęto rozbudowę wg projektu Adolfa Zeligsona – absolwenta Instytutu Inżynierów Cywilnych w Petersburgu. Zmiana ta dotyczyła nadaniu bardziej reprezentacyjnego charakteru Pałacu z bogactwem dekoracji i detali architektonicznych. Losy wojenne spowodowały zmianę w pozycji finansowej firmy Poznańskich, będącą wynikiem światowego

kryzysu. W latach 20-tych Pałac został wydzierżawiony na siedzibę Izby Skarbowej, a od 1927 r. Urzędu Wojewódzkiego. Zmiany użytkowników znacząco wpłynęły na kolejne przekształcenia i zmiany funkcji użytkowych wnętrza Pałacu. Budynek uległ wielu przebudowom i remontom, które zmieniły częściowo wygląd zewnętrzny obiektu, a także w znacznym stopniu zniszczyły wystrój i wyposażenie stylowych wnętrz. W roku 1933 powstał projekt jego adaptacji na cele biurowe, a w 1934r. przystąpiono do przebudowy. Kolejne zmiany miały miejsce podczas okupacji hitlerowskiej w 1940 roku, kiedy wnętrza dostosowano do stylu tzw. realizmu totalitarnego¹.

Po zakończeniu II Wojny Światowej, pałac ponownie stał się siedzibą Urzędu Wojewódzkiego, a przez lata kolejne zmiany doprowadziły do nieodwracalnych zniszczeń jego wnętrz oraz rozproszenia wyposażenia. W 1975 r. władze województwa łódzkiego przekazały część budynku Muzeum Historii Miasta Łodzi – obecnie Muzeum Miasta Łodzi. Od momentu przejęcia pałacu przez Muzeum, podejmowane były działania na rzecz ochrony substancji zabytkowej i powrotu do historycznego wyglądu Pałacu².

W wyniku prac konserwatorskich prowadzonych przez Muzeum w latach 1989-1991r. w miarę przejmowania kolejnych zabytkowych sal Pałacu, pomieszczenia odzyskały w dużej mierze dawny wygląd. Starano się utrzymać atmosferę wnętrz, mimo wielokrotnych wcześniejszych przeróbek i zmian, jakie zachodziły na przestrzeni dziesięcioleci. Pierwotnego wyglądu niektórych sal nie udało się ustalić.

Salonik Artystyczny należał do reprezentacyjnych pomieszczeń części mieszkalnej pałacu. Pomieszczenie pełniło funkcję salonu przeznaczonego do kameralnych koncertów oraz spotkań towarzyskich. Jego wystrój stanowił spójną kompozycję architektoniczną, w której parkiet był integralnym elementem wystroju wnętrza.

Historyczne posadzki wykonywano z drewna starannie sezonowanego, dobieranego zarówno pod względem właściwości technicznych, jak i walorów estetycznych. Zastosowanie kontrastujących gatunków drewna pozwalało uzyskać dekoracyjne wzory geometryczne podkreślające reprezentacyjny charakter pomieszczeń.

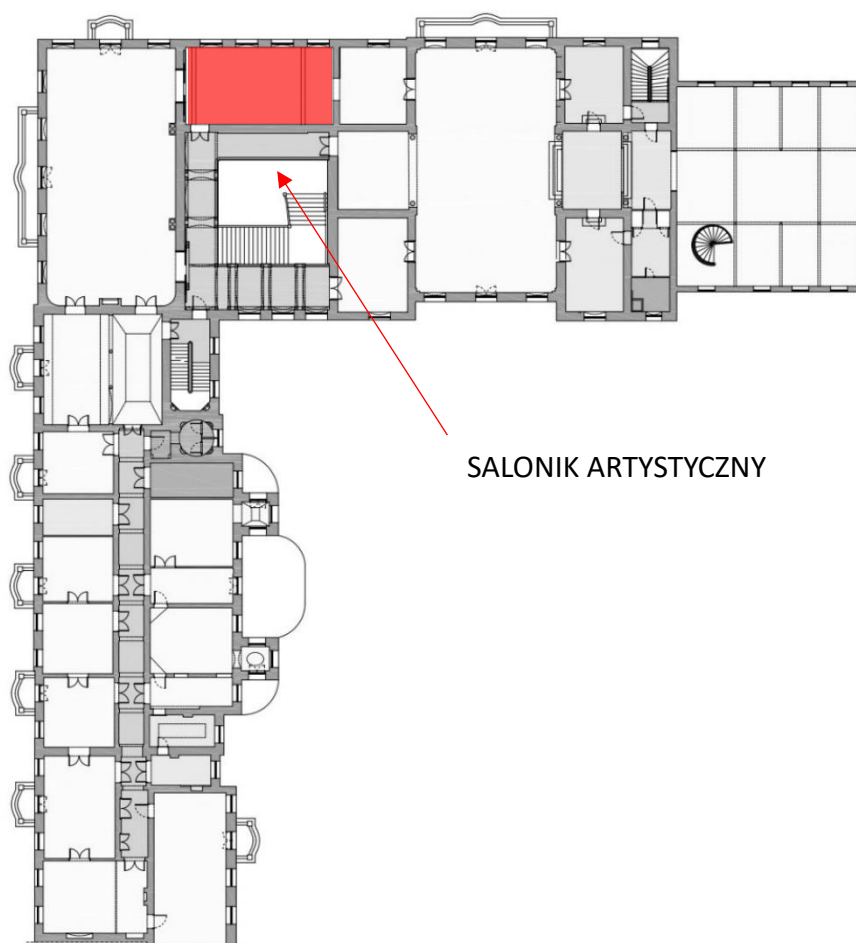
Parkiet w Saloniku Artystycznym najprawdopodobniej zachował oryginalny historyczny układ kompozycyjny, będący istotnym elementem autentycznej substancji zabytkowej pałacu. Pomimo wieloletniej eksploatacji zachowana została zasadnicza forma kompozycji oraz znaczna część oryginalnego materiału.

¹ *Pałac Poznańskich w Łodzi*, Muzeum Historii Miasta Łodzi 1995 r., s.11, 31-39

² *Imperium rodziny Poznańskich w Łodzi*, E. Grzelak, M. Laurentowicz - Granas, M. Jaskulski, K. Stefański, Łódź 2020 r., s.70-104.

3.0. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

.....

SALONIK ARTYSTYCZNY

Rys.2 Arta Spółka z o.o. styczeń 2016r.

Parkiet w omawianym Saloniku Artystycznym wykonano jako posadzkę taflową o wysokich walorach dekoracyjnych. Stanowi spójną całość dekoracji całego pomieszczenia wraz z sufitem zdobionym sztukaterią, ścianami oraz stolarką drzwiową i okienną. Obecnie pomieszczenie pełni funkcję wystawienniczą, gdzie prezentowane są zbiory dotyczące Rodziny Poznańskich.

Kompozycję parkietu tworzą powtarzalne moduły geometryczne ułożone w regularną siatkę, otoczone dekoracyjną bordiurą biegnącą wzdłuż ścian pomieszczenia.

Konstrukcja posadzki oparta została na elementach wykonanych z drewna dębowego oraz mahoniowego, których kontrast kolorystyczny podkreśla rysunek geometryczny parkietu. Zastosowanie dwóch gatunków drewna umożliwiło uzyskanie efektu przestrzenności oraz eleganckiego charakteru właściwego reprezentacyjnym wnętrzom pałacowym.

Poszczególne tafle składają się z listew układanych pod różnymi kątami, tworzących motywy geometryczne wpisane w kwadratowe moduły. Moduły oddzielone są pasami z drewna mahoniowego, natomiast całość zamknięta jest szeroką bordiurą stanowiącą optyczną ramę kompozycji.

4.0 STAN ZACHOWANIA:

Historyczna posadzka zachowała pierwotny układ kompozycyjny oraz znaczną część oryginalnej substancji zabytkowej. Widoczne są jednak liczne ślady wieloletniej eksploatacji oraz naturalnych procesów starzenia drewna.

Zaobserwowano:

- miejscowe zarysowania powierzchni,
- lokalnie występujące ubytki drewna,
- lokalne rozszczelnienia połączeń między elementami,
- niewielkie szczeliny wynikające z pracy drewna,
- ślady wcześniejszych napraw,
- miejscowe odkształcenia pojedynczych klepek,
- nierównomierne zużycie historycznych powłok wykończeniowych,
- miejscowe zabrudzenia oraz przebarwienia powierzchni,
- odspojenia od podłoża.

Nie stwierdzono zniszczeń powodujących utratę czytelności historycznej kompozycji parkietu. Zachowana została dekoracyjna bordiura oraz zasadniczy układ taflí parkietowych.

Głównym problemem jest mocne zużycie górnej warstwy drewna (obłógu), a także jej odspojenie, pęknięcia, wybrzuszenia (tzw. łódkowanie) oraz wgniecenia od ciężkich mebli. Dobry obłóg powinien mieć około 6 mm grubości, natomiast w omawianym parkiecie ma ok. 1–2 mm. Z tego powodu nie da się go już bezpiecznie wycyklinować i naprawić.

- **Cienka warstwa (obłóg):** Ma zaledwie 1–2 mm zamiast zalecanych 6 mm, przez co kolejne szlifowanie może zniszczyć parkiet.
- **Deformacje i pęknięcia:** Deski wyginają się w tzw. łódki, pękają i odklejają od podłoża.
- **Uszkodzenia mechaniczne:** Widoczne głębokie wgniecenia w miejscach, gdzie stały ciężkie meble i gdzie odbywa się ruch eksploatacyjny.

Ogólny stan zachowania należy ocenić jako zły. Ze względu na wartość zabytkową oraz stopień zużycia wskazane jest przeprowadzenie kompleksowych prac restauracyjnych, polegających na odtworzeniu parkietu oraz jeśli to będzie możliwe zabezpieczenie oryginalnej substancji w obrębie kilku kwater i pozostawienie ich jako świadków historii.

5.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

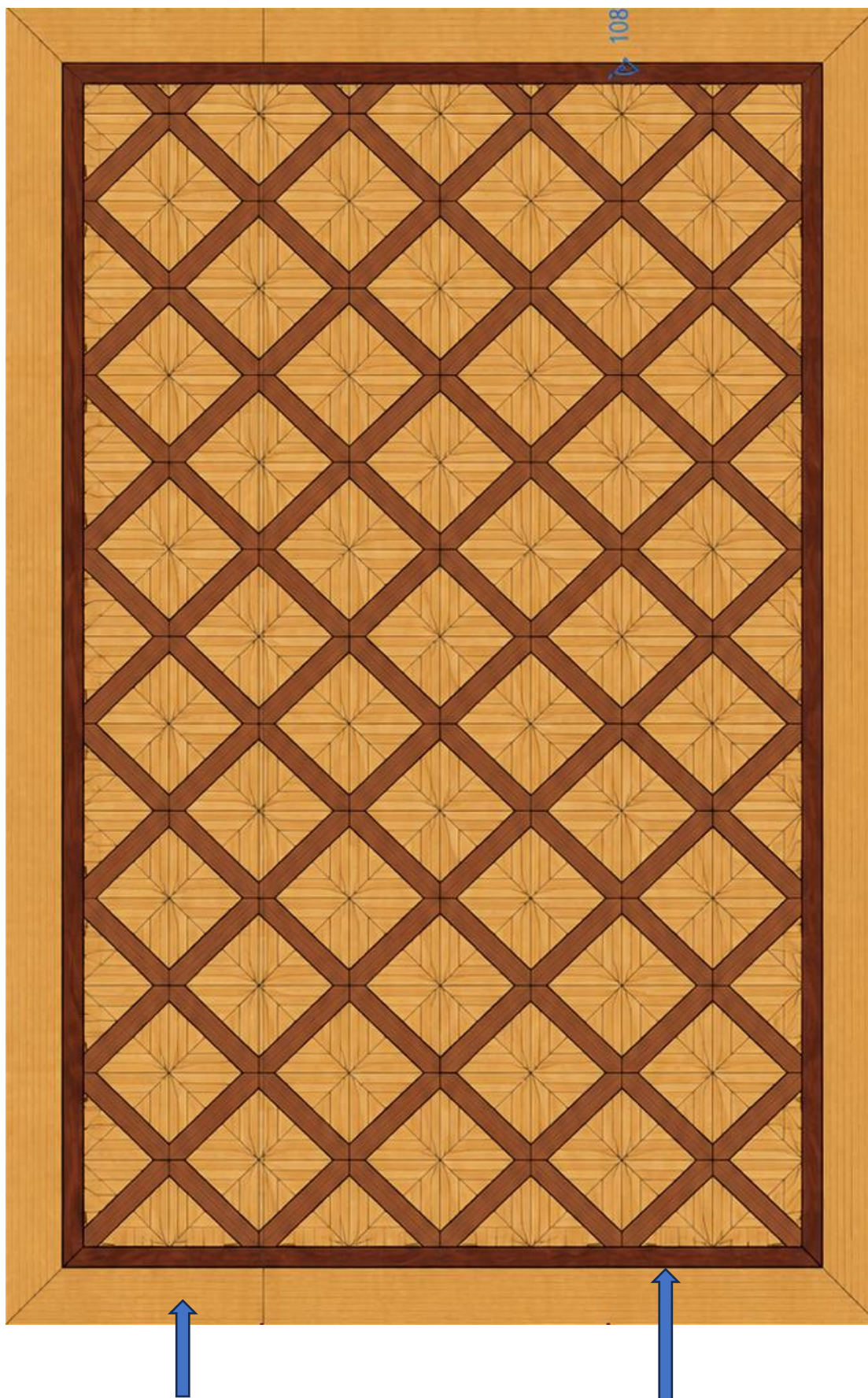
Podstawowym celem planowanych prac jest odtworzenie parkietu na podstawie zachowanego oryginalnego wyglądu i technologii, a tym samym przywrócenie jego wartości estetycznych i użytkowych.

Prace konserwatorskie należy prowadzić pod nadzorem osoby posiadającej odpowiednie kwalifikacje w zakresie konserwacji zabytków. Wszystkie działania powinny być poprzedzone szczegółową dokumentacją fotograficzną oraz opisową, a ich zakres na bieżąco weryfikowany podczas realizacji.

6.0. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

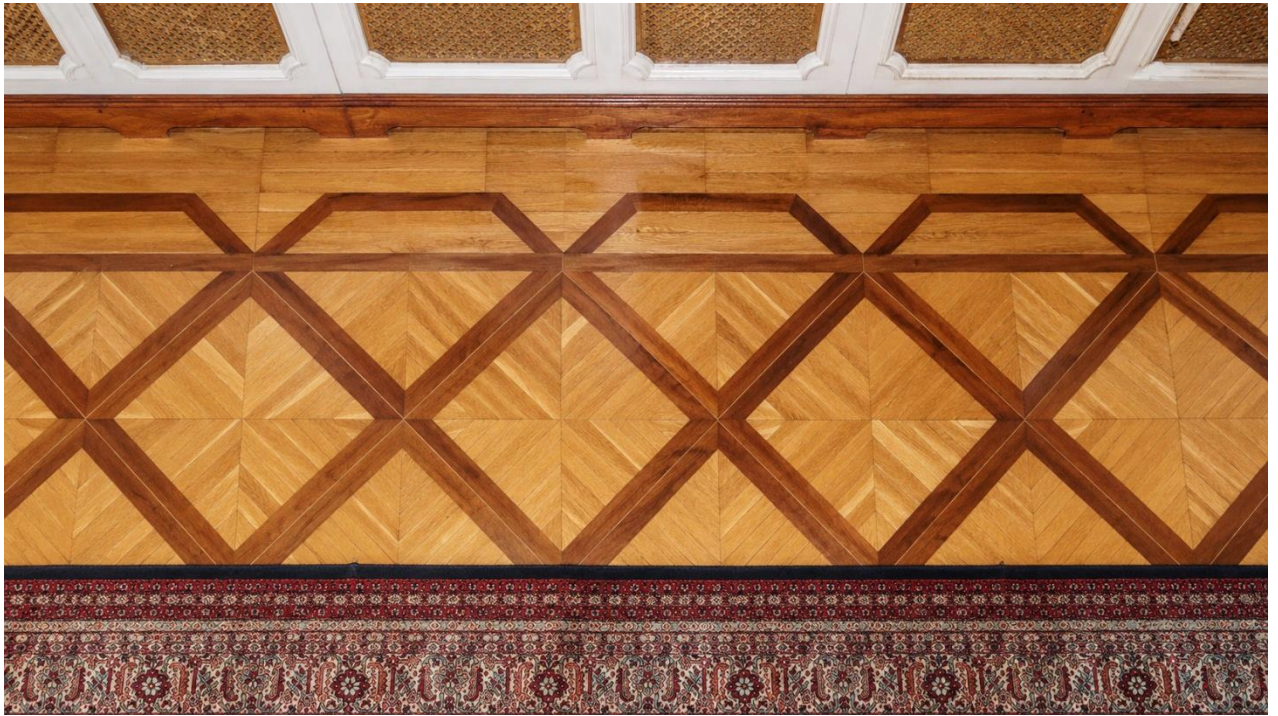
Przed rozpoczęciem robót należy zabezpieczyć wszystkie elementy wyposażenia wnętrza oraz przylegające powierzchnie przed uszkodzeniem i zabrudzeniem.

1. Demontaż listew przypodłogowych.
2. Demontaż istniejącego parkietu wraz z bordiurą.
3. Dokumentacja fotograficzna i rysunkowa warstw podłoża.
4. Ocena stanu technicznego istniejącego podłoża. W przypadku stwierdzenia: odspojień, pustek, osłabienia konstrukcji, zawilgocenia, należy przeprowadzić odpowiednie prace naprawcze z zastosowaniem materiałów zgodnych z historyczną technologią wykonania posadzki. Podłoże powinno zapewniać równomierne podparcie wszystkich elementów parkietu.
5. Ewentualne naprawy i zabezpieczenie antygrzybiczne istniejącego podłoża.
6. Montaż odtworzonego parkietu taflowego wraz z bordiurą z wprowadzeniem świadków historii, jeżeli podczas montażu zostaną zachowane. Nowe elementy należy wykonać z drewna dębowego i mahoniowego o parametrach technicznych oraz kolorystyce odpowiadającej oryginałowi. Kierunek włókien, rysunek słoików oraz sposób obróbki powinny odpowiadać elementom historycznym. Należy zachować pierwotny kierunek ułożenia modułów, szerokości spoin, przebieg bordiury, geometrię całej kompozycji. Montaż powinien zapewniać właściwe przenoszenie obciążeń oraz możliwość naturalnej pracy drewna. Technologia montażu zgodna z zaleceniami producenta.
7. Cyklinowanie i lakierowanie parkietu (lakier dwuskładnikowy utwardzalny).
8. Montaż listew przypodłogowych.
9. Wykonanie dokumentacji powykonawczej.

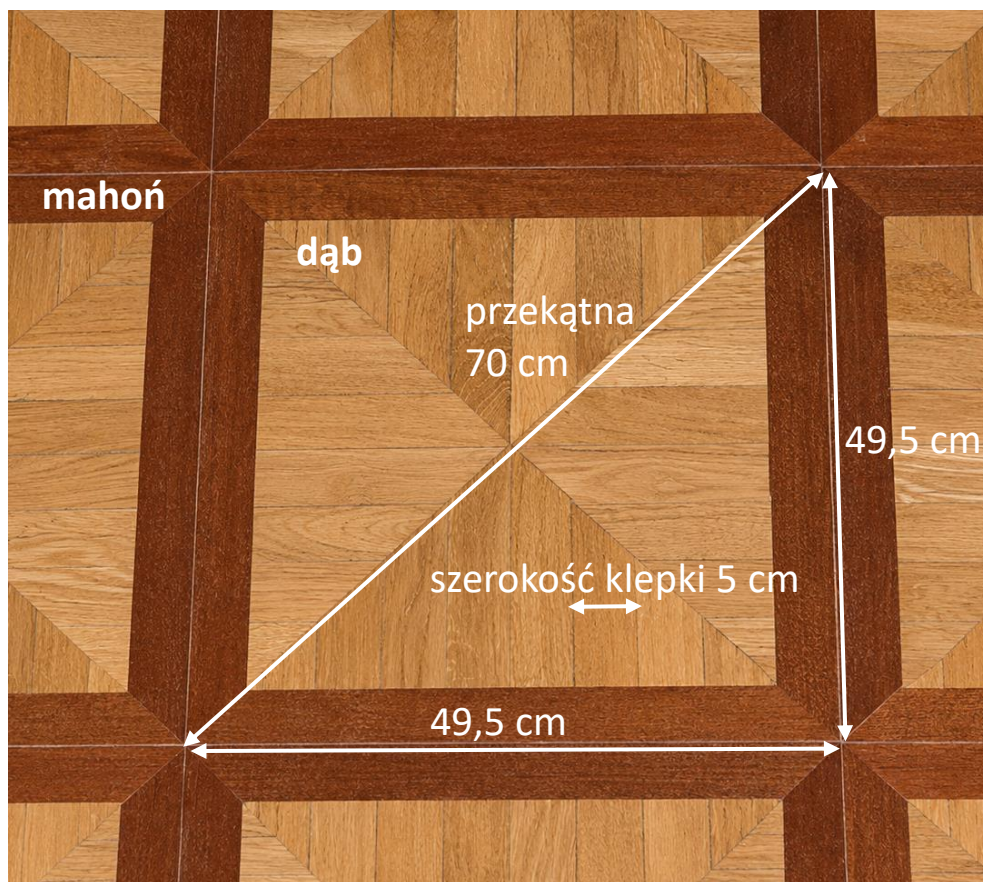

opaska dąb

opaska mahoń

Należy uwzględnić odmienny układ klepek pod oknami.

7.0. ZALECENIA DLA UŻYTKOWNIKA – PROGRAM OPIEKI PROFILAKTYCZNEJ

W pomieszczeniu powinny być zachowane stabilne warunki wilgotności względnej oraz temperatury w zakresie 55 - 65% wilgotności oraz 16 - 18°C. Wnętrze nie powinno być narażane na zmienne warunki klimatu jak na przykład nadmierne nagrzewanie lub działanie wody w postaci pary wodnej czy wody ciekłej. Preferowane oświetlenie światłem rozproszonym to maksymalnie 300 lux.

- zabezpieczenie nóg mebli podkładkami filcowymi,
- stosowanie wycieraczek ograniczających nanoszenie piasku.
- stosowanie środków pielęgnacyjnych przeznaczonych do historycznych posadzek drewnianych.

W razie wystąpienia pożaru powinno się stosować środki gaśnicze w postaci gazów lub proszku.